

Väg 953 Eskilstuna–Sundbyholm, gång- och cykelväg

Arkeologisk utredning

Stora Lövhulta 3:1 m.fl.
Eskilstuna, Hammarby och Sundby socknar
Eskilstuna kommun
Södermanlands län
Södermanland

Britta Kihlstedt

Väg 953 Eskilstuna–Sundbyholm, gång- och cykelväg

Arkeologisk utredning

Stora Lövhulta 3:1 m.fl.
Eskilstuna, Hammarby och Sundby socknar
Eskilstuna kommun
Södermanlands län
Södermanland

Britta Kiblstedt

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2017

Omslag: Den äldre sträckningen av Sundbyholmsvägen (väg 953) med gravfältet Hammarby 17:1 till vänster. Längst till vänster ans befintlig väg 953. Foto från nordost av Britta Kihlstedt.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

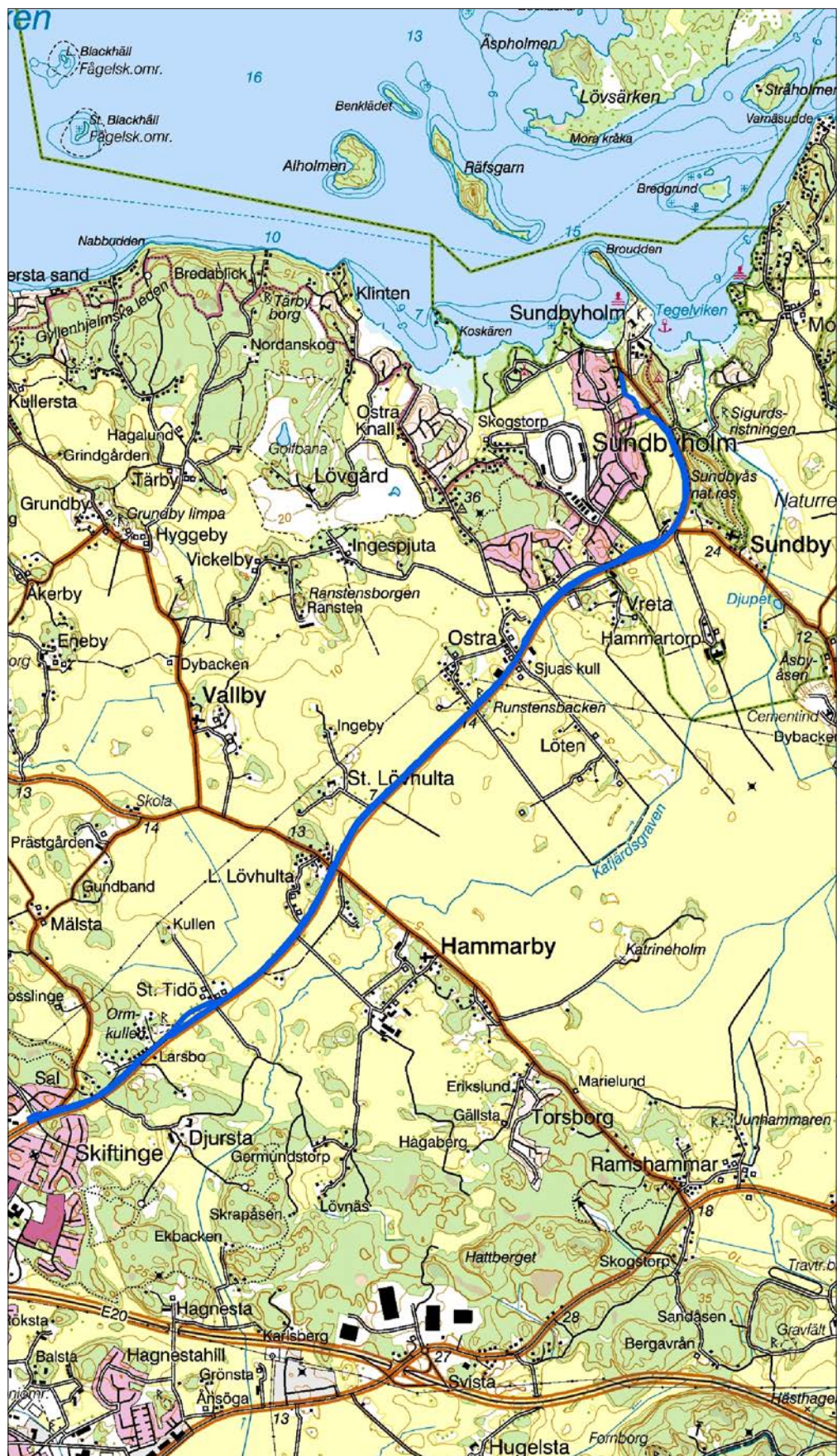
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 590373.

ISBN 978-91-7453-639-3

Tryck: JustNu, Västerås 2017

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte och metod	6
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Naturgeografiska förutsättningar	7
Kulturmiljö	8
Resultat	9
Fornlämningar	9
<i>Objekt 1. Gravfälten Hammarby 20:1 och Hammarby 17:1</i>	9
<i>Objekt 3. Hammarby 8:1, runsten.</i>	11
<i>Objekt 7. Ostra bytomt</i>	11
Övriga objekt	11
Utvärdering	12
Referenser	13
Kart- och arkivmaterial	13
Litteratur	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Bilagor	15
Bilaga 1. Objektsbeskrivningar	15
Bilaga 2. Schakttabell	16
Bilaga 3. Översiktsplaner	18
Bilaga 4. Detaljplaner, objekt	21

Figur 1. Utredningsområdet (markerat med blått) löper längs väg 953 från Eskilstuna i söder till Sundbyholm i norr. Utdrag ur digitala Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning inom en cirka 8 km lång sträcka längs väg 953 mellan Eskilstuna och Sundbyholm med anledning av att Trafikverket planerar en ny gång- och cykelväg parallellt med vägen. Syftet har varit att klargöra i vilken mån fornlämningar kommer att beröras av byggnationen. Arbetet har omfattat kart- och arkivstudier, fältinventering samt utredningsgrävning.

Vägen löper genom den forna Kafjärden, en fornlämningsrik odlingsbygd med många fornlämningar främst från järnålder. Vid utredningen identifierades sju objekt som berörs av arbetsområdet för den planerade gång- och cykelvägen. Två av dessa är *fornlämningar*, ett område intill två gravfält, objekt 1, och en runsten, objekt 3. Fornlämningar är skyddade enligt lag och vid dessa två områden krävs samråd med länsstyrelsen om eventuella vidare arkeologiska insatser.

Vägen passerar också igenom en äldre bytomt (objekt 7), vilken fortfarande är bebyggd och därmed inte klassas som fornlämning utan som en övrig kulturhistorisk lämning, trots att äldre lämningar kan finnas bevarade inom delar av bytomten. I det aktuella fallet bedöms inga vidare åtgärder vara motiverade då området är stort och bara begränsade partier berörs.

Övriga objekt (objekt 2, 4, 5 och 6) utgörs av terränglägen där boplatzlämningar som inte är synliga ovan mark misstänktes kunna förekomma. Efter utredningsgrävning kunde dock konstateras att så inte var fallet, varför inga ytterligare åtgärder är motiverade inom dessa områden.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk utredning inom en drygt 8 km lång och 10–20 meter bred sträcka längs väg 953 mellan Sal norr om Eskilstuna och Sundbyholm, med anledning av att Trafikverket planerar en ny gång- och cykelväg parallellt med vägen Mot bakgrund av att vägen löper igenom ett fornlämningsrikt område fattade länsstyrelsen beslut om att en arkeologisk utredning skulle göras i syfte att klargöra i vilken mån fornlämningar skulle komma att beröras av byggnationen.

Arbetet har utförts i två etapper, den första etappen gjordes under sommaren 2017 och avrapporterades i en PM samma höst. Den andra etappen utfördes först efter det att cykelvägens sträckning fastställts, våren 2017. I föreliggande rapport redovisas det samlade resultatet från utredningens båda etapper.

Syfte och metod

Syftet med utredningen har varit att klargöra om fler fornlämningar än de tidigare kända finns inom området samt att kontrollera statusen hos de tidigare registrerade lämningarna. Utredningens resultat skulle utgöra underlag för länsstyrelsens fortsatta hantering av ärendet samt för Trafikverkets planering.

Utredningens första etapp innefattade kart- och arkivstudier samt fältinventering. Vid det förstnämnda momentet kontrollerades i första hand digitalt tillgängligt material i form av topografiska, geologiska och historiska kartor, liksom SHMM:s (Statens historiska museer) lösfyndsregister, FMIS (fornlämningsregistret) samt relevanta rapporter och övrig litteratur. Då sträckningen passerar genom två socknar och ett flertal äldre bebyggelseenheter har ett relativt stort antal äldre lantmäteriakter kontrollerats. Endast de som har direkt relevans för utredningens resultat återfinns i referenslistan.

Vid fältinventeringen genomsöktes området för att lokalisera dels synliga forn- och kulturlämningar, dels lämpliga terränglägen där fornlämningar skulle kunna finnas dolda under mark (boplatslägen). Vid inventeringen kontrollerades också tidigare registrerade lämningar i, eller i direkt anslutning till, sträckningen.

Vid den andra utredningsetappen utredningsgrävdes de boplatslägen som misstänktes kunna innehålla dolda fornlämningar. Vid grävningen upptogs sökschakt med hjälp av traktorgrävare/grävmaskin, varvid lagren kontrollerades med handredskap för att lokalisera och bedöma eventuella anläggningar, lager och fynd. Dokumentation av schakt och lämningar har gjorts dels genom inmätning med GPS, dels genom digital fotografering och beskrivning.

Topografi och fornlämningsmiljö

Naturgeografiska förutsättningar

Den planerade cykelvägen löper till största delen över Rekarneslätten genom den forna Kafjärden, idag en vidsträckt, låglänt jordbruksbygd som breder ut sig mellan Mälaren i norr och den förkastningsbrant som löper mellan Eskilstuna och Strängnäs i söder. Kafjärden utgjorde under förhistorisk tid en vik av Saltsjön/Mälaren som senare avsnördes i och med landhöjningen. Fortfarande under början av 1800-talet fanns den grunda slättsjön kvar – den utgjorde tillsammans med omgivande låglänta strandängar allmänningsmark för omgivande socknar. Under 1800-talets andra hälft dikades sjön och idag är i stort sett hela området uppodlat.

Jordarterna i området domineras av postglaciala och glaciala leror, de sistnämnda ofta brutna av små långsmala moränryggar. Höjdparter av kalberg och morän finns främst i

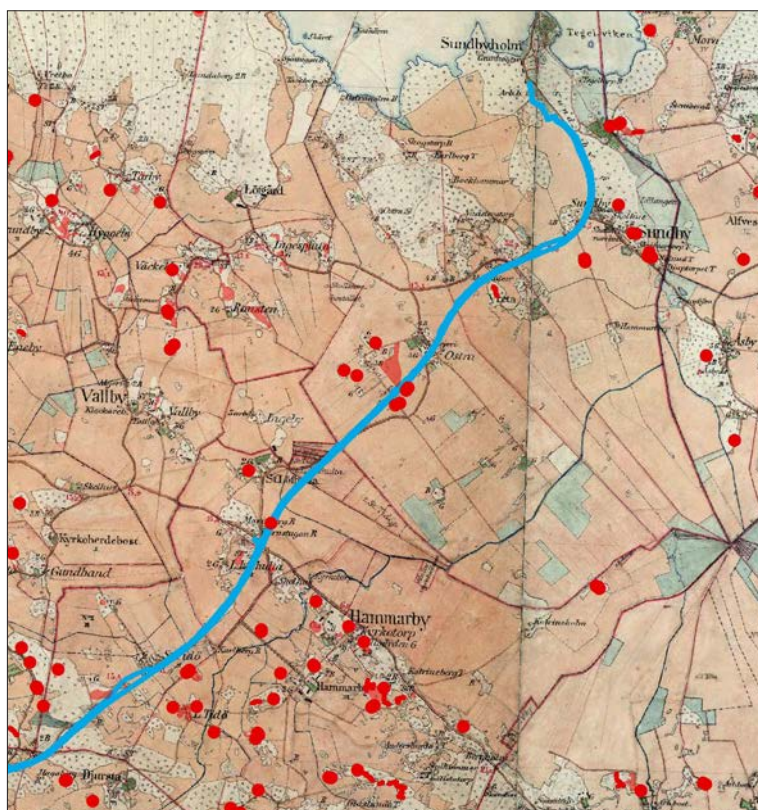
Figur 2–4. Översikter över utredningsområdet. Överst norra delen av sträckningen mot Sundbyholm från söder; därunder vy från sydväst över Kafjärden med Sundby kyrka i fonden; underst vy mot Stensätter/Ostra och objekt 4 från sydsydväst. Foto Britta Kihlstedt.

sträckningens södra del vid Sal, men också vid Lilla Lövhulta och Vreta längre norrut. I norra delen finns också ett mindre parti med postglacial sand i anslutning till Kjulaåsen som löper öster om området upp mot Sundbyholm. Området ligger huvudsakligen på nivåer mellan 5 och 15 meter över havet, bara i skogsmarkerna i söder når nivåerna upp mot 20 meter över havet. Det betyder att även om det finns möjligheter till lämningar från bronsålder i de södra delerna är det främst yngre lämningar, från den senare delen av järnålder och från historisk tid, som kan förväntas i området.

Kulturmiljö

Större delen av sträckningen ligger inom riksintresseområdet Kafjärden (D1), ett fornlämningsrikt område där högggravfält, gravar och runristningar liksom kungsgårdar och tidigmedeltida kyrkor vittnar om framväxten av en centralbygd under den senare delen av järnålder. Flera fornlämningar av denna karaktär finns inom eller intill den aktuella vägen – gravfälten Hammarby 17:1 och 20:1, liksom runstenen Hammarby 8:1 (se vidare nedan). Lokaliseringen av både fornlämningar och historisk bebyggelse har i hög grad bestämts av den forna Kafjärden (figur 5). Bebyggelsen har legat på impediment och låga höjdstreck kring den nu torrlagda dalgången.

Flera historiska byars marker, i tre olika socknar, berörs av den planerade sträckningen. Många av dessa har medeltida belägg och de intilliggande gravfälten tyder på att de är äldre än så med rötter i järnålder. Det kan noteras att ingen av byarna i området är registrerad i FMIS. Den planerade vägen löper i huvudsak igenom byarnas odlingsmarker och berör i allmänhet inte direkt någon bebyggelse att döma av det studerade kartmaterialet (se dock Ostra nedan). Dagens vägsträckning följer delvis det äldre vägnätet som sammanbundit byarna runt Kafjärden, men vägen har rätats och dragits om. Rester av den äldre vägen finns ställvis kvar, bland annat söder om Stora Tidö, och är då fortfarande i bruk (figur 6).

Figur 5. Ett utdrag ur häradskartan från tidigt 1900-tal illustrerar hur bebyggelse och fornlämningar (markerade med rött) är lokaliserade till markerna runt den forna Kafjärden. Sjön och strandängarna utgjorde allmänningsmark för flera socknar vars gränser möts i dalgångens lägsta punkt. Utredningsområdet är markerat med blått. Skala 1:60 000.

Inga större arkeologiska undersökningar har gjorts i närområdet, men flera utredningar och mindre undersökningar har gjorts i samband med mindre exploateringar och ledningsdragningar. Vid flera av dessa har boplatzlämningar påträffats i närheten av den nu aktuella vägen, dels i området nära gravfälten vid Stora Tidö (Svensson Henniuss 2008; Strengbom 2017), dels vid Ostra bytomt (Lindkvist 2008).

Resultat

Totalt har sju objekt dokumenterats inom området (tabell 1, kartor i bilaga 3). Två av dessa utgör fornlämningar, objekt 1 och objekt 3, vilka kräver vidare antikvariska åtgärder. Objekt 7 är den tidigare oregistrerade bytomten vid Ostra, vilken utgör en övrig kulturhistorisk lämning där inga vidare åtgärder bedöms vara nödvändiga. Återstoden av objekten utgörs av terränglägen där boplatzlämningar misstänktes kunna finnas under mark (boplatzlägen) – detta visade sig dock inte vara fallet. Inte heller dessa kräver några ytterligare åtgärder.

Objekt nr	Typ	Status	Åtgärdsförslag
1	Gravfält	Fornlämning	Förundersökning/schaktningsövervakning
2	Boplatzläge	Ej fornlämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder
3	Runsten	Fornlämning	Flyttas/skyddas
4	Boplatzläge	Ej fornlämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder
5	Boplatzläge	Ej fornlämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder
6	Boplatzläge	Ej fornlämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder
7	Bytomt	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd med nuvarande sträckning

Tabell 1. Sammanfattande tabell med samtliga objekt efter utredning etapp 1 och 2, jämför planerna i bilaga 3 och 4. Slutgiltigt beslut om eventuella vidare åtgärder fattas av länsstyrelsen.

Fornlämningar

Objekt 1. Gravfälten Hammarby 20:1 och Hammarby 17:1

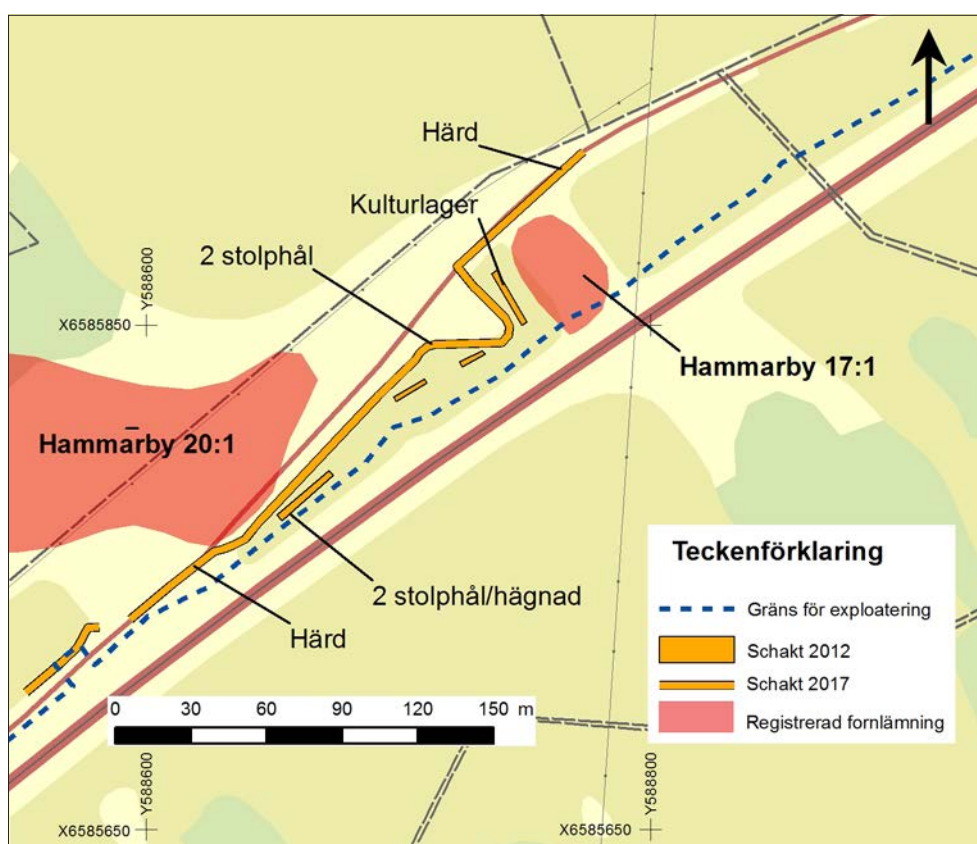
Objekt 1 är det område där den planerade cykelvägen passerar de två nämnda gravfälten, Hammarby 20:1 (Ormkullen) och Hammarby 17:1. Det förstnämnda, Ormkullen, är ett stort höggravfält med cirka sextio gravar, varav flera stora högar i markerat läge (figur 6), medan Hammarby 17:1, som ligger knappt 100 meter nordost om Ormkullen, innehåller nio registrerade gravar. Mellan de två gravfälten löper en äldre sträckning av Sundbyholmsvägen i form av en mindre grusväg (se omslagsbild). Det är möjligt att flera gravar funnits i området, men som har förstörts av markarbeten för vägen och odling.

Flera arkeologiska insatser har tidigare gjorts intill gravfälten i samband med ledningsdragningar. Vid en arkeologisk utredning 2012 drogs fem sökschakt i området (Svensson Henniuss 2013). Strax väster om det mindre gravfältet påträffades ett kulturlager som innehöll både yngre material (tegel etc.) och förhistorisk keramik (figur 7). Dessutom framkom två stolphål från en hägnad, möjligen förhistorisk. Våren 2017 utfördes en schaktningsövervakning inom samma område, även denna gång i samband med ledningschaktning (Strengbom 2017). Vid detta tillfälle framkom två härdar och två stenskodda stolphål. Kol från en av härdarna ¹⁴C-daterades till romersk järnålder–folkvandringstid, 300–400-tal e.Kr. Undersökningarna visar att området innehåller både förhistoriska och yngre lämningar.

För den planerade gång- och cykelvägen fanns ursprungligen två alternativa dragningar genom området (se plan i bilaga 3) – antingen i anslutning till grusvägen eller intill väg 953. Båda sträckningarna bedömdes kunna innehålla äldre lämningar och efter samråd med länsstyrelsen bedömdes en arkeologisk förundersökning vara motiverad, varför området inte utredningsgrävdes. Det är nu sträckningen längs väg 953 som är aktuell och gång- och cykelvägen läggs nära befintlig väg, varför påverkan blir begränsad (figur 7). Sannolikt krävs dock en del ingrepp i orörd mark vid slantning med mera, vilket bör kontrolleras arkeologiskt. Förslag om förundersökning alternativt schaktningsövervakning kvarstår därför.

Figur 6. Gravfältet "Ormkullen", Hammarby 20:1, med flera bögar i markerat läge. Foto Britta Kihlstedt.

Figur 7. Plan över objekt 1 med gränsen för den planerade gång- och cykelvägen samt resultatet av tidigare undersökningar i området (efter Svensson Hennius 2013 och Strenghom 2017) markerade på utdrag ur ekonomiska kartan. Skala 1:3 000.

Objekt 3. Hammarby 8:1, runsten

Vid Stora Lövhulta står en runsten, Hammarby 8:1, uppställd väster om vägen (figur 8). Runstenen hittades på 1880-talet i en åker och sprängdes sönder då den utgjorde ett hinder för åkerbruket. Stenen hopfogades senare och restes på nuvarande plats, toppen saknas dock fortfarande.

Stenen står precis i kanten av exploateringsområdet och åtgärder kan behövas för att skydda stenen från att komma till skada vid arbetena. Eftersom den inte står på ursprunglig plats kan den flyttas om nödvändigt. Detta bör dock ske under antikvarisk medverkan.

Figur 8. Runstenen vid Lövhulta (Hammarby 8:1/ objekt 3). Det finns några olika tolkningar av textens lydelse, men enligt en tolkning i Södermanlands runinskrifter (Digitala Sveriges runinskrifter) kan den läsas: "Andvät reste sten [denna] efter Est[?], sin fader, en kraftkarl." Foto från sydväst av Britta Kihlstedt.

Objekt 7. Ostra bytomt

Vägen löper genom Ostras gamla tomt. Byn har enligt Ortnamnsregistret belägg från 1200-tal och ska tidigare ha varit en kungsby (Kulturmiljöanalys av Akt Landskap 2010). Byn var tidigt en stor by och enligt den äldsta kartan från 1717 fanns då nio gårdar på platsen. I bytomtens närhet finns flera gravar och också en runsten, vilket indikerar att förhistorisk bebyggelse funnits på platsen. Bytomten kommer att anmälas till FMIS med status som övrig kulturhistorisk lämning. Inga bevarade lämningar bedömdes dock kunna finnas kvar inom detta smala parti som berörs av den planerade gång- och cykelvägen.

Höjdstråket vid Stensätter, strax söder om Ostra bytomt, är också det ett lämpligt läge för bosättning och vid en utredning 2008 framkom här förmodat förhistoriska boplatslämningar, vilka registrerades som RAÄ-nr Sundby 49 (Lindkvist 2008). Den nu planerade gång- och cykelvägen löper strax utanför den registrerade boplatsten och vid utredningen framkom endast recenta lämningar. I likhet med passagen vid Ostra berörs här bara en smal remsa, delvis störd av arbeten i anslutning till befintlig väg. Inga ytterligare åtgärder bedöms därför vara motiverade.

Övriga objekt

Vid terränginventeringen markerades fyra områden som möjliga lägen för fornlämningar vilka inte är synliga ovan mark, så kallade boplatslägen – objekt 2, 4, 5 och 6. Det rörde sig om svaga förhöjningar eller sluttningar i den flacka åkermarken, ofta i anslutning till den historiska bebyggelsen. Vid utredningsgrävningen konstaterades att det inom alla områden fanns leriga jordar – ibland var lagren så vattenpåverkade att schaktningen avbröts. Inom flera av objekten fanns störningar från vägarbete och ledningsdragningar, och vid objekt 6 söder om Ostra finns en träningsbana för hästar i åkermarken vilket försvårade schaktningen (figur 8).

Inom ett område, objekt 2 vid Lilla Lövhulta, fanns vaga fornlämningsindikationer i schakten 22–25 (bilaga 2 och 4) i form av små fragment bränd lera och kolsplitter. Inga fynd eller anläggningar påträffades och lämningarna var inte av den omfattningen att de kan bedömas som fornlämningar. Inga ytterligare åtgärder bedöms därför vara motiverade.

Sammanfattningsvis påträffades inga fornlämningar eller andra lämningar av antikvariskt intresse inom de fyra boplatslägena.

Utvärdering

Utredningen har i allt väsentligt utförts i enlighet med undersökningsplanen avseende tidsåtgång och metodik. Tidsutdräkten mellan de två etapperna blev dock längre än beräknat på grund av att vägens fastställelse inväntades innan etapp 2 genomfördes. Det arkeologiska utfallet blev relativt sparsamt, bland annat beroende på att berörda ytor är av begränsad storlek och delvis störda av ledningar och markarbeten intill den befintliga vägen.

Figur 9. Schaktning inom objekt 6. Foto från norr av Reidar Magnusson.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Fornminnesregistret (FMIS)

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Lantmäteriets digitala arkiv

<https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/Historiska-kartor/>

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

Häradsekonommiska kartan 1901–06. Torshälla J112-74-12.

Häradsekonommiska kartan 1897–1901. Fiholm J112-74-13.

Lantmäteristyrelsens arkiv

Sundby socken Ostra nr 1–9. Skattläggningsberedning 1717. Akt C73-5:1.

Sundby socken Ostra nr 1–9. Storskifte på åker 1776. Akt C73-5:5.

Ortnamnsregistret vid Institutet för språk och folkminnen

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/ortnamn/ortnamnsregistret/sok-i-registret.html>

Digitala Sveriges runinskrifter

Södermanland (Sö 90).

<https://www.raa.se/kulturarvet/arkeologi-fornlamningar-och-fynd/runstenar/digitala-sveriges-runinskrifter/digitala-sveriges-runinskrifter-publicerat/>

Riksintresseområden Kafjärden (D1) Södermanland

<http://www.lansstyrelsen.se/Sodermanland/Sv/samballsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/riksintressen/kulturmiljo/eskilstuna/Pages/kafjardenområdet.aspx>

http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/SiteCollectionDocuments/Sv/samballsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/Riksintressen/Kulturmiljo-kunskapsunderlag/d01_kafjarden_kunskapsunderlag.pdf

Litteratur

Svensson Henniuss, J. 2013. *Ostra–Viggeby–Djursta*. Vallby, Sundby, Hammarby och Eskilstuna (tidigare Kloster) socknar, Eskilstuna kommun, Södermanland. Särskild arkeologisk utredning inför ombyggnad av elnät. SAU rapport 2013:1.

Strengbom, E. 2017. *Härदार och stolphål intill gravfältet Hammarby 20:1 och Hammarby 17:1*. St Tidö 1:6, Hammarby socken, Eskilstuna kommun, Södermanland. Lst dnr 431-1097-2017.

Kulturmiljöanalys inför exploatering av fastigheten Ostra 1:10 i Eskilstuna kommun. Utförd av Akt Landskap. Ferrivia AB 2010.

Lindkvist, A. 2008. *Arkeologisk utredning RAÄ 47, 48 och 49*. Ostra 10:1, Eskilstuna kommun, Sundby sn, Södermanland. Societas Archaeologica Upsaliensis. SAU rapport 2008:19.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM15028
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-1281-2015, 2015-04-23
<i>Uppdragsgivare:</i>	Trafikverket
<i>Personal:</i>	Britta Kihlstedt Ellinor Sabel Reidar Magnusson
<i>Landskap:</i>	Södermanland
<i>Län:</i>	Södermanland
<i>Kommun:</i>	Eskilstuna
<i>Socken:</i>	Eskilstuna, Hammarby och Sundby
<i>Fastighet:</i>	Stora Lövhulta 3:1 m.fl.
<i>Fornlämning:</i>	–
<i>Kartblad:</i>	10G 9j, 10G 7j, 10G 7i
<i>Koordinater:</i>	X6585104/Y587594–X6590644/Y591980
<i>Höjd över havet:</i>	5–25 meter
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk utredning
<i>Undersökningsperiod:</i>	2015-08-19–2015-08-21 (etapp 1) 2017-04-03–2017-04-07 (etapp 2)
<i>Utredd yta:</i>	Cirka 15 hektar
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningssmetod:</i>	GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga handlingar utöver rapporten arkiveras.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd har tillvaratagits.

Bilaga 1. Objektsbeskrivningar

Objekt nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
1	Område intill gravfält	Den planerade gång- och cykelvägen passerar två gravfält, Hammarby 20:1 (Ormkullen) och Hammarby 17:1. Mellan gravfälten löper en äldre sträckning av Sundbyholmsvägen i form av en grusväg. Ormkullen ligger väster om denna medan det mindre gravfältet ligger mellan grusvägen och befintlig väg 953. Tidigare utredningar har visat att även området mellan gravfälten innehåller förhistoriska lämningar. För den planerade gång- och cykelvägen fanns ursprungligen två alternativa dragningar genom området – antingen i anslutning till grusvägen eller intill väg 953. Senare fastställdes en sträckning längs väg 953 vilken tangerar det mindre gravfältet. Området utgörs av flack gräsbevuxen, åkermark, 10 15 m ö.h.	Gravfälten utgör forn-lämningar	Förundersökning/schaktningsövervakning
2	Boplatsläge	550 m lång sträcka V om väg 953. Flack, svagt sluttande mark upp mot bebyggelsen vid Lilla Lövhulta. Åkermark med låga impediment. 5–10 m ö.h. Nio schakt upptogs längs sträckningen, i områdets N del framkom fanns vaga fornlämningsindikationer i av små fragment bränd lera och kolsplitter under ploglagret. Inga fynd eller anläggningar påträffades och lämningarna var inte av den omfattningen att de kan bedömas som forn lämning.	Ej forn lämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder krävs
3	Runsten	Hammarby 8:1. 1,8 m hög, 0,7–1 m bred (NNÖ–SSV) och 0,12–0,7 m tjock av rödaktig granit. Sammanfogad av sex delar. Stenen står lätt lutande bakåt. Ristningsytan vetter mot vägen i ÖSÖ. Uppställningsplatsen är sekundär.	Forn lämning	Skyddas alt. flyttas
4	Boplatsläge	400 m lång sträcka V om väg 953. Flack, mycket svag sluttning upp mot Stensätter/Ostra. Låglänt i SV. Smal remsa mellan vägs slänt och träningsbana för hästar. Åkermark. 5–10 m ö.h. Fyra schakt upptogs i N delen. Inga fynd eller anläggningar framkom.	Ej forn lämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder krävs
5	Boplatsläge	480 m lång sträcka V om väg 953. I SV svagt sluttande mot flackt höjdstråk i NO. Åkermark. 15–20 m ö.h. Sex schakt upptogs i NÖ delen. Inga fynd eller anläggningar framkom.	Ej forn lämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder krävs
6	Boplatsläge	250x10–45 m (SV–NO) stor yta mellan väg 953 och mindre väg i V. Gräsbevuxen mark/åker. 5–15 m ö.h. Elva schakt upptogs. Inga fynd eller anläggningar framkom.	Ej forn lämning	Utredningsgrävt, inga ytterligare åtgärder krävs
7	Bytomt	Ostra gamla tomt. Ca 500x175 m (NV–SO). Belägen på höjdstråk, ca 15 m ö.h. Bebyggd. Belagd 1200-tal. Inlagd efter 1776 års karta (LMS: Sundby sn, Ostra nr 1–9. Akt C73-5:5).	Övrig kulturhistorisk lämning	Ingen åtgärd

Bilaga 2. Schakttabell

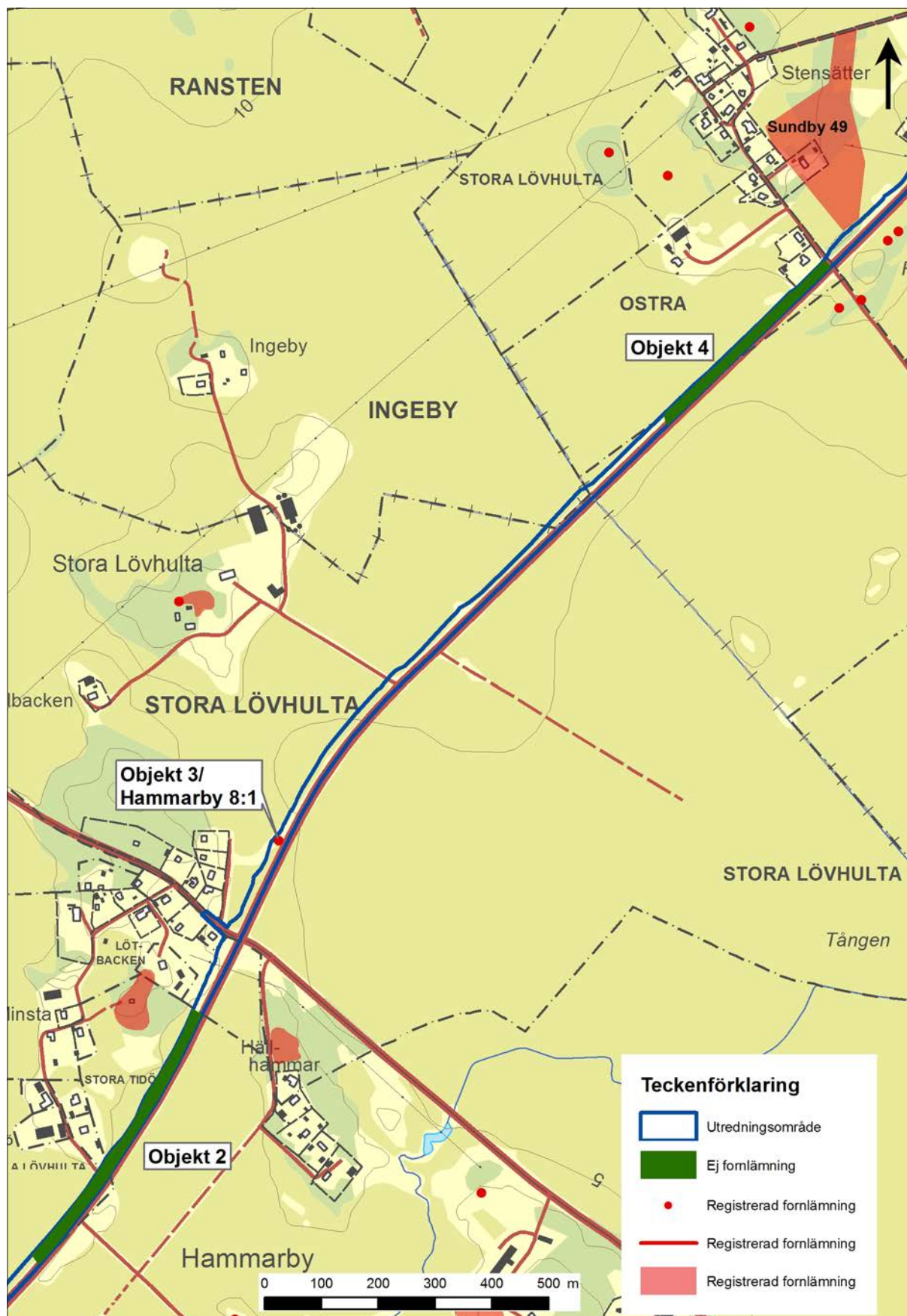
Schakt nr	Objekt nr	Storlek	Beskrivning	Kommentar
1	6	11x1,2 m, 0,35–0,45 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager) med litet inslag av sten. Undergrund av siltig lera.	Ett äldre åkerdike tvärs över schaktet. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
2	6	8x1,2 m, 0,45 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager) med litet inslag av sten. Undergrund av siltig lera.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
3	6	8x1,2 m, 0,4 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager) med litet inslag av sten. Undergrund av siltig lera.	Ett äldre åkerdike tvärs över schaktet. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
4	6	16x1,2 m, 0,4–0,5 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager) med litet inslag av sten. Undergrund av siltig lera.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
5	6	15x1,2 m, 0,4–0,5 m dj	I ytan grästorv följt av lucker sandjord (ploglager). Undergrund av fin sand.	Vissa mörkfärgningar av moderna nedgrävningar för buskar. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
6	6	17x1,2 m, 0,3 m dj	I ytan grästorv följt av lucker sandjord (ploglager). Undergrund av fin sand.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
7	6	13x1,2 m, 0,3 m dj	I ytan grästorv följt av lucker sandjord (ploglager). Undergrund av fin sand.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
8	6	18x1,2 m, 0,5–0,7 m dj	I ytan grästorv följt av lucker sandjord (ploglager). Undergrund av fin sand.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
9	6	13x1,2 m, 0,5–0,6 m dj	I ytan grästorv följt av lucker sandig och siltig jord (ploglager). Undergrund av kompakt lera med inslag av fin sand (övergång från sand till lera inom schaktet).	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
10	6	11x1,2 m, 0,4–0,5 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord med inslag av sand (ploglager) Undergrund av flammig lera.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
11	6	7x1,2 m, 0,4 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord med inslag av sand (ploglager). Undergrund av flammig lera.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
12	5	11x1,2 m, 0,4 m dj	I ytan grästorv och plöjd jord följt av siltig jord (ploglager). Undergrund av ljusbrun lera med inslag av silt.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
13	5	25x1,2 m, 0,4 m dj	I ytan grästorv och plöjd jord följt av siltig jord (ploglager) Undergrund av ljusbrun lera med inslag av silt	Ett par mörkfärgningar efter stenlyft. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
14- 17	5	4x1,2 m, 0,3–0,5 m dj	I ytan grästorv och plöjd jord följt av siltig jord (ploglager). Undergrund av lera.	Blött och mjukt. Vatten samlades i schakten. Blötare längre åt sydväst. Små schakt längs åkerkanten. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
18	4	4,5x1,2 m, 0,5 m dj	I ytan grästorv följt av kraftig lerig siltjord. Undergrund av lerig sil. Tydligt påförd.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse
19	4	4x1,2 m, 0,7 m dj	I ytan grästorv följt av fyllnadsmassor för vägbank Naturliga undergrunden kunde inte ses på 0,7 meters djup.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
20	4	4x1,2 m, 0,7 m dj	I ytan grästorv följt av fyllnadsmassor för vägbank. Naturliga undergrunden kunde inte ses på 0,7 meters djup.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
21	2	10x1,2 m	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager) Undergrund av siltig ljusbrun lera.	Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
22	2	10x1,2–2,5 m, 0,5 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager). Undergrund av siltig ljusbrun lera.	I ploglagret fanns små fragment av bränd lera och enstaka små kolfnyk. Inga anläggningar av arkeologiskt intresse.
23	2	18x1,2 m, 0,5–0,7 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager). Undergrund av siltig ljusbrun lera.	I ploglagret fanns små fragment av bränd lera och enstaka små kolfnyk. Inga anläggningar av arkeologiskt intresse.

Schakt nr	Objekt nr	Storlek	Beskrivning	Kommentar
24	2	18x1,2 m, 0,6 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager). Undergrund av siltig ljusbrun lera.	I ploglagret fanns små fragment av bränd lera och enstaka små kolfnyk. Tvärs över schaktet var en modern nedgrävning med sprängsten och grus, ev. ledning. Inga anläggningar av arkeologiskt intresse
25	2	9x1,2 m, 0,4–0,6 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager). Undergrund av siltig ljusbrun lera med litet inslag av sten.	I ploglagret fanns enstaka fragment av bränd lera. Inga anläggningar av arkeologiskt intresse.
26	2	6x1,2 m, 0,7 m dj	I ytan grästorv följt av påförda fyllnads- massor av svartgrå lerjord.	Vattenrör under vägen i närheten, kan vara urgrävt för detta arbete. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
27	2	6x1,2 m, 0,5 m dj	I ytan grästorv följt av lerjord (ploglager). Undergrund av ljust gråbrun siltig lera.	–
28	2	4x1,2 m, 0,7 m dj	Kontrollschakt. Gråsvart fyllnadsjord i schaktet.	Enligt uppgift ska ytan vara urgrävd för släntning till VA-ledning. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.
29	2	4x1,2 m, 0,7 m dj	Kontrollschakt. Gråsvart fyllnadsjord i schaktet.	Enligt uppgift ska ytan vara urgrävd för släntning till VA-ledning. Inga fynd eller anläggningar av arkeologiskt intresse.

Bilaga 3. Oversiktsplaner

Figur 9. Plan över utredningsområdets södra del. De registrerade förlämningarna i sträckningens närområde utgörs huvudsakligen av gravar och gravfält. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

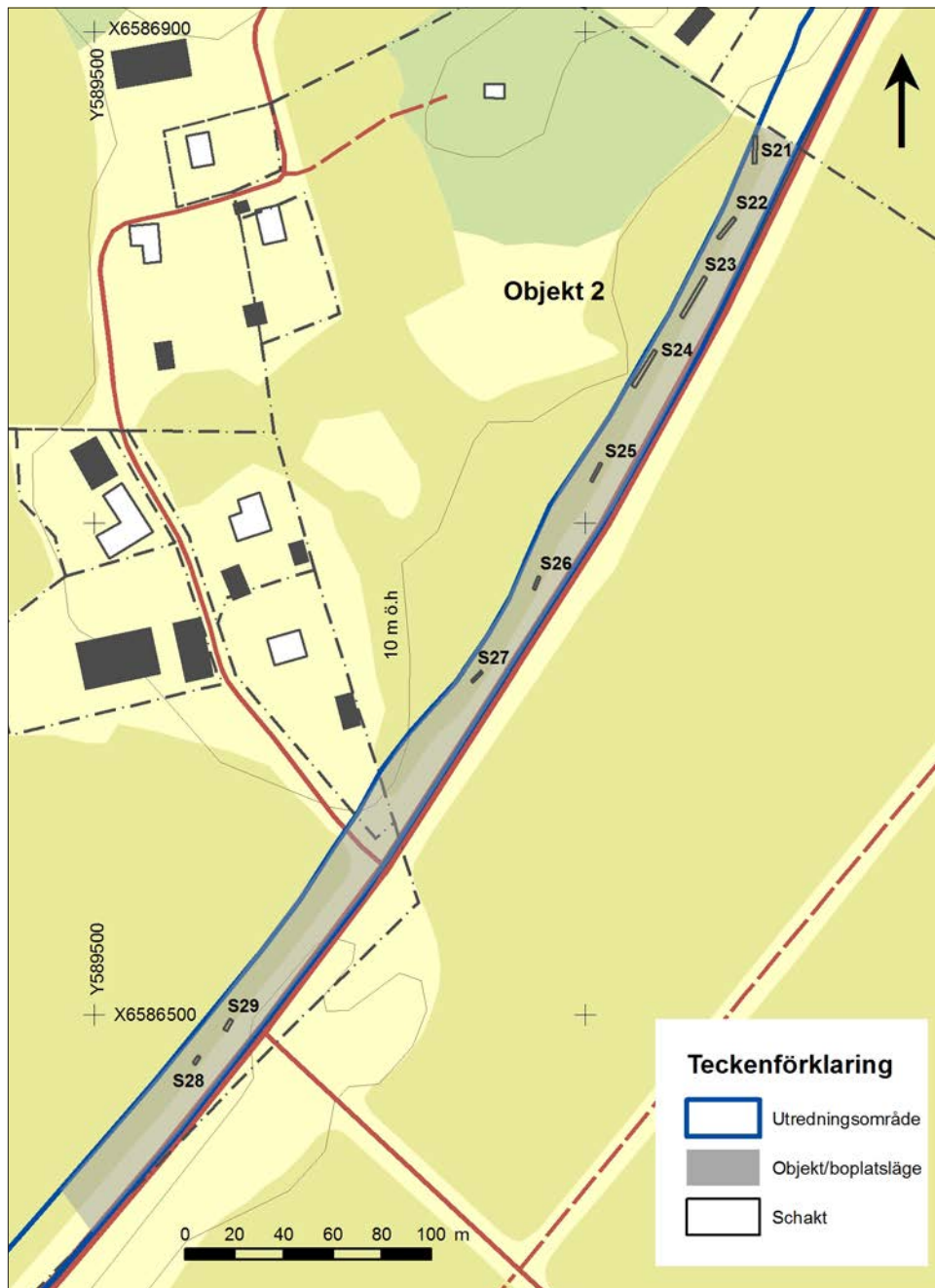
Figur 10. Plan över utredningsområdets mellersta del. De registrerade förlämningarna i sträckningens närområde utgörs av gravfält, en stensträng samt flera gravar. Den stora förlämningen vid Stensätter (Ostra), Sundby 49, liksom ett av punktojektet sydväst därom, Sundby 47, utgörs dock av boplatslämningar. Öster om vägen finns här också en runristning. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Figur 11. Plan över utredningsområdets norra del. De registrerade fornlämningarna öster om sträckningen utgörs av en stensträng samt tre gravar. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

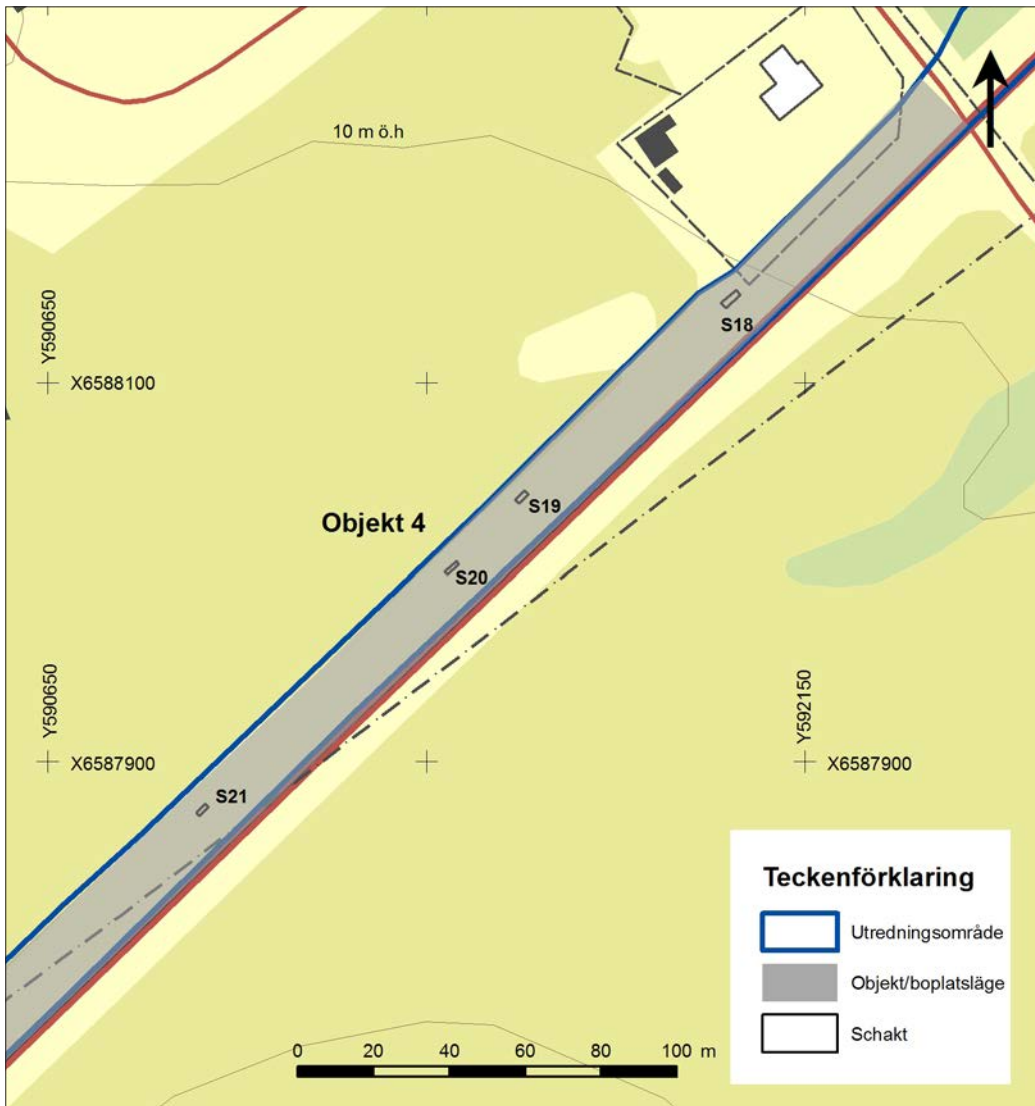
Bilaga 4. Detaljplaner, objekt

Plan objekt 2. Skala 1:2 000

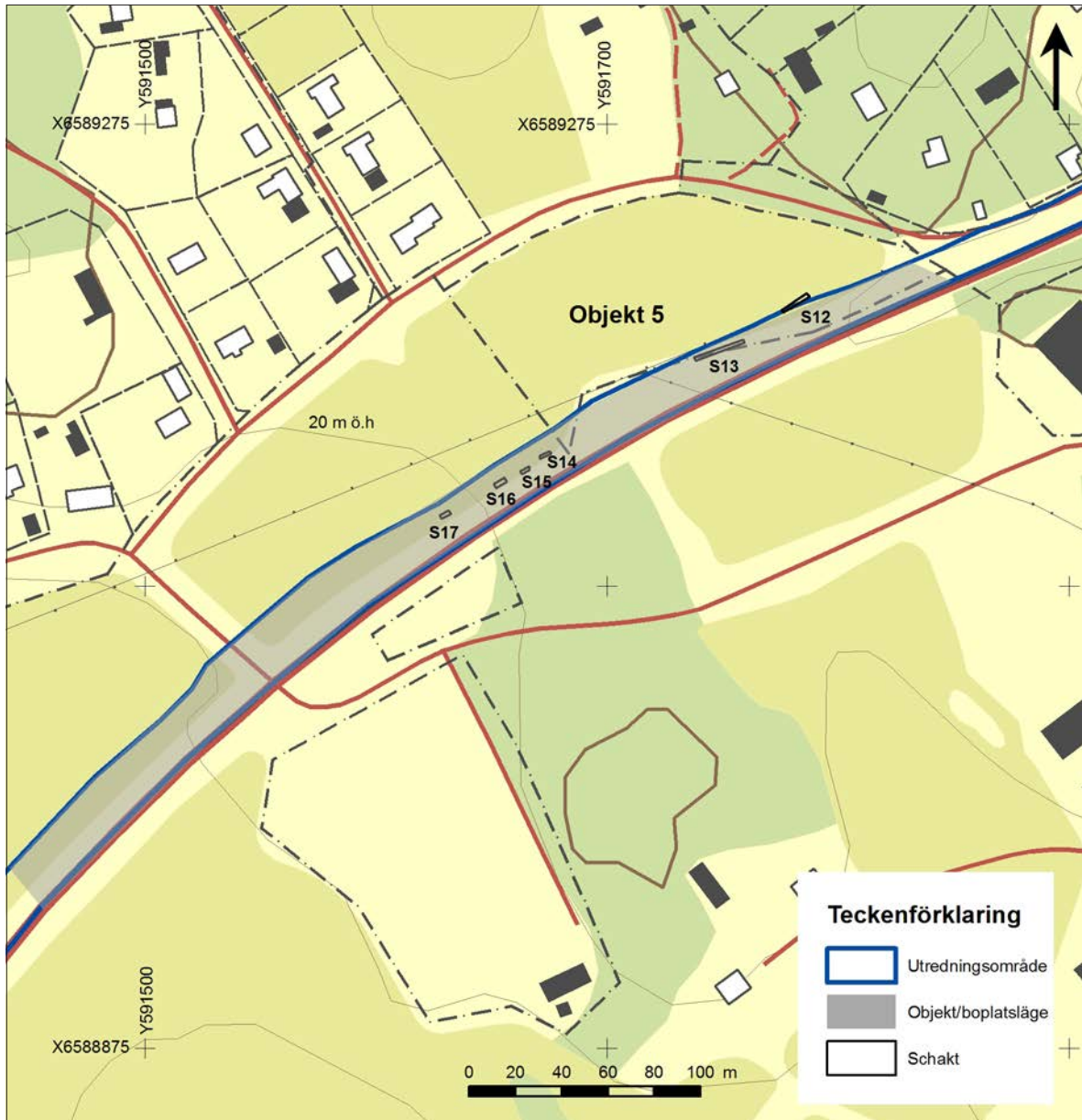

Bilaga 4

Plan objekt 4. Skala 1:2 000

Plan objekt 5. Skala 1:2 000

Bilaga 4

Plan objekt 2. Skala 1:2 000

